

Zsácutcáktól a Majomszigetig

Kőrössi P. József online könyvbemutatójáról

Kultúra

A Nagyváradról Budapestre elszármazott író, költő, szerkesztő, könyvkiadó legújabb, *Zsácutca két irányból – Köszönjük neked, Kondukátor!* című könyvéből kaptak ízelítőt mindazok, akik részt vettek a *Várad* folyóirat szerkesztőségében október 14-én megtartott kötetbemutatón. Az eseményt élőben, online, akár otthonról is meg lehetett tekinteni, s aki regisztrált, hozzászólást is írhatott, bekapcsolódhatott a beszélgetésbe. Szó volt naplóról, zsácutcákról és diktatúrákról, a mostanság lerombolt kultikus váradi találkozóhelyről, a Majomszigetről, legendás tanárokról, a határátlépés motívumáról, vicces és tragikus történetekről. (A teljes beszélgetés megtekinthető a *Várad* folyóirat YouTube csatornáján.)

Az író, Kőrössi P. József a Nógrád megyei Márkházán lévő házából jelentkezett be. A beszélgetés idején mindvégig ott volt mellette Ajuszi, azaz 86 éves édesanyja, aki március óta ott él vele. A járvány kezdetén voltak kritikus hónapok, de már jól vannak. A szerző Ajuszi tanácsára a háta mögé tett egy példányt a könyvből, „lássák, hogy író”.

Kőrössi P. Józseffel az est házigazdája, a *Várad* főszerkesztője, Szűcs László, valamint Kemenes Henriette költő, a folyóirat munkatársa beszélgetett.

Elsőként a naplóírás fontossága került szóba. Szűcs László fölvetette: a szerző két utóbbi könyve (*Naplóromok – Ücsör-günk a kávéházban Réz Palinál; Zsácutca két irányból – Köszönjük neked, Kondukátor!*; mindkettő a Kossuth Kiadó gondozásában jelent meg) pótolja az elmaradt, elmulasztott naplóírást. Kőrössi P. József elmondta: egy-két évtizeden át rendszeresen írt naplót, miután áttelepült Magyarországra. Napi dolgok lejegyzése mellett gondolatait is rögzítette az úgy-mond szellemi naplóban. Egyébként nem könnyű műfaj a naplóírás. A Réz Pál irodalomtörténesszel, műfordítóval,

szerkesztővel való beszélgetéseit föl-elevenítő, tavaly megjelent könyve kapcsán megemlítette: havonta egyszer-kétszer járt Réz Palinál, s a találkozás után azonnal leírta a beszélgetéseket. Nehezen szánta rá magát a könyv elkészítésére. Réz Pál egyébiránt fantasztikus egyénisége volt a korszaknak. A *Zsácutcában* nincsenek naplók. Megtalálhatók benne saját gyermek- és ifjúkori élmények leírása és olyan történések, történetek, amelyeket másoktól hallott. Mintegy nyolc-tíz évig készült a könyv, de nem naponta írta. Az utóbbi két, két és fél évben viszont tudatosan készítette a kötet anyagát. Kőrössi P. József hangsúlyozta: a kötetben lévő írásai nem dokumentumok, és nem is emlékek, inkább elegyedik bennük a valóság és a fikció, történetek az ő interpretálásában.

A könyv szól a diktatúráról és a szerzőről a diktatúrában. „Bizonyos vonatkozásban minden diktatúra egyforma” – jegyezte meg KPJ. Elárulta: ő a *Nyomornegyedóra* címet szánta a kötetnek. A kiadónak viszont ez nem tetszett. Barna Imre pedig (először úgy volt, hogy ő lesz a könyv szerkesztője) egyszavas címet akart. Aztán vetődött fel a két cím ötlete, a zsácutcás és a kondukátoros.

Először megszokta, majd találónak érezte az új címet. Zsákutcából zsákutcába – ez jellemzi is az életünket. A könyvet Gondos Mária Magdolna (Tücsök) szerkesztette. Tücsi nagyszerű szerkesztő, szigorú és körültekintő, és nem melleleg jó ember – hangzott el a szerző jellemzése. Hozzáfűzte: a jó szerkesztőnek, ha szükséges, a tartalmi ügyekben is befolyásoló szerepe kell hogy legyen.

Hogy az irónia, a humor megszépíti-e a diktatúrát? Nos, a válasz így hangzott: vannak olyan életfolyamatok, élethelyzetek, amiket nem lehet humor nélkül átélni.

A következő téma egy kultikus váradai helyszín, találkozóhely volt: a Majomsziget. A *Zsákutcában* található egy fotográfia, melyet a hetvenes évek végén készített a Szeku egyik ismeretlen „mestere”. A fénykép megörökítette, amint Arakovics Attila, Kőrössi P. József és Ferenczy Béla (Citromka) ücsörög a Majomsziget zöld korlátján. Jó helyen volt ez a kis liget, szemben az iskolával, a mai Ady Endre Gimnáziummal. Itt várhattak a fiúk a lányokra, itt lehetett fontos dolgokat megbeszélni. A hetvenes években például egy alkalommal jó néhány ember sorsát éppen egy ottani találkozó döntötte el, a *Zsákutcában* erről is lehet olvasni. Szomorú, hogy épp e napokban tüntették el teljesen a Majomszigetet. Szűcs László megjegyezte: a váradiság lakmuspapírja, hogy valakit bosszant ez, vagy sem, szót emel-e érte, aki tehetné, vagy sem. És idő kérdése csak, mikor vágják ki az ott még álló alighanem százéves akácját... Kőrössi P. József megállapítása szerint a rendszerek lényege ez a felszámolás, eltüntetés, megcsonkítás. A rendszernek most épp kőlapokra van szüksége. A *Majomsziget* is (ezzel a címmel ifjúsági lap is volt a kilencvenes évek elején Váradon, Kinde Annamária alapításában) megérdemelne egy emlékkőlapot...

Ezután a kötet második részére terelődött a beszélgetés. Ez az úgynevezett *Omagiu*, amelyben vendégszövegek kaptak helyet. Kőrössi P. József kíváncsi volt arra, mások hogyan élték meg ezt az időszakot. Sajnos néhány vendégszöveg szerzője nem érthette meg a könyv megjelenését. Sokan ígértek írást, de nem mindenki küldte el az ígért szöveget. Volt, akire sokat kellett várni. Ezért csúszott fél évet a megjelenés. KPJ megjegyezte: mindmáig szörnyű dolgokat hurcolunk magunkkal a diktatúrából. Neki is vannak efféle hur-

colt terhei, pedig még 1982-ben áttelepült Magyarországra egy névházasság révén. „Ugyanazon a kultúrán belül emigráltam. Soha nem volt honvágyam Várad iránt. Szeretem, tisztelem, de nincs bennem megbánás, nincs meg az a vágy, hogy vissza kellett volna térni.”

A határátkelés motívumával kapcsolatban az író mesélt arról, hogy '89 után egy darabig a „felszabadult” Romániában még mindig nehézkes volt a határátlépés. Ajuszinak is mindig gyomorgörccse volt határátkelés előtt. Konkrétan is, jelképesen is őríási szerepe van a határátkelésnek.

KPJ könyvében az iskola fontos színhely. Izgalmas miniportrék olvashatók tanárokról, osztálytársakról. Jóska az akkori 2-es, majd a 3-as számú iskolába járt, a mai Adyba. Színes társaság gyűlt össze ezekben a sulikban. Sokszor törtek borsot a tanárok orra alá. Diákélete során mindenkinek kijár legalább egy rendkívüli tanár. Jóskának megadott az a szerencse, hogy több nagyszerű tanár is oktatta, olyanok, akik emberként is, pedagógusként is zseniálisak voltak. Beszélt Demkó bácsiról, a magyartanáróról, a latint tanító Vonház tanár úrról, vagy Sziszi néni-ről, aki sokat mesélt nekik az utazásairól. Például Vonház tanár úr mindig el-elaludt az órán. Akkor ébredt meg, ha lecsúszott az orráról a szemüveg, vagy ha hirtelen nagy csönd lett, nem beszélt senki, abbamaradt a felelés. A diákok persze alaposan kihasználták ezt az aluszékonyságot. Előfordult, hogy a tanár úr orráról

épp lecsúszni készült az okuláré, s az egyik fiú sebtében visszaigazította a szemüveget... Demkó bácsi fantasztikus magyarórákat tartott. A magyar történelemről is beszélt az irodalom jobb megértése végett. Sziszi néni, aki igazgatóhelyettes volt, emberséges maradt akkor is, amikor nem lehetett emberségesnek lenni. Úti beszámolóit pedig élmény volt hallgatni. Kufstein volt a könyvtár „beceneve”, ahol a rakoncátlanabb diákok a „kicsapási” időszakot tölthették le. A gimnáziumi osztályban heten voltak fiúk, s közülük négyen írtak, Ara-Kovács vált a legismertebbé. Persze változnak az idők, a mai Demkó tanár urak sem ihatnak meg már egy fél rumot a Gongban, hiszen Gong sincs már...

És hogy a hajdani diktatúra miként határozza meg a mostani életét? „Diktatúrából kiszabadulni óriási öröm. Ha nem

éltél diktatúrában, nem tudsz úgy örülni a szabadságnak, mint az, aki benne élt.”

Végül még elhangzott: a *Zsákcában* szinte mindenki a saját nevére szerepel. „Aki megszületett, nem ússza meg a nyilvánosságot. Az én hőseim pedig megérdemlik a nagy nyilvánosságot.”

A könyvbemutató élő közvetítését ötvenhatan tekintették meg.

TÓTH HAJNAL